

*Openingsrede geschreven en
gebracht door de heer Hans
Keuper ten tijde van het 90-jarig
jubileumfeest op 15 september
2007.*

Droadwaeve ri'je Hallen 1917-2007

J. Hallen

Negenteg jaor eleden was den groten oorlog nog dufteg an de ngene en wiern in Vlaanderen, Noord-Frankriek en aevenzo in 't Oosten duzenden en duzenden mansluu 't leaven uut eschotten. Umsons wi'k jo niet glieks zeggen, maor waarveur dat now echt neudeg was, bleef een vroage, wie-t eengaals moeilikker te beantwoorden lek. Keizer Wilhelm, King Edward en Tsaar Nicolai wazzen jo naefs van mekare.

Nederland dei daoran niet met. 't Land van de domeneers en de handelsluu dei alle muute um neutraal te blieven. Dat levert ow in zuksoort situaties meespat ok gin windeier op.

Dinxper was onze Dinxper, wied van de welt in een huuksken van den Achterhoek, De grenze zat potdichte met puntdraod, maor a'j van Bruntink of van Boland bunt, van Tuenter, van Haezen, Kraejenbrink of Gaeven dan he'j um een haor nog wel wat familie an de andere zied en dan geet der altied wel wat aover en weer.

Die grenze was so wie so niet zo slutend en aoverhuzen van de Pruus naor Holland of andersumme gebeurn vake zat.

Gustav Hallen, geboorn in Anelt vestigden zich in 1872 as kopperslaeger in Dinxperl. Hee was 23 jaor old. Zien zoenne August zol 't zelde vak leern. Den August was van 'n anvang an al een vlot keertjen. Vader en moeder trouwden an 't ende van 't jaor 1888 en August kek veur 't eerste de welt zich es an op 10 meert van 't jaor 1889. Veur ekiend en uutgekiend, dat belaovent wat!

At e 22 jaor old is, venk met een warkplaatse an as kopperslaeger en loodgieter. En dan geet 't met een hondekaore vol materiaal de boer op um pompen te slaon.

Roeterink is de knecht en alles geet met vereende krachten. Vereend bunt zo ok in eurn onmundegen haekel an gekaakt spek.

Veur t' zeggen hadden zie 't jo niet at ze met de meddag bi'j een boer met atten en hoe kom i'j dan van dat spek af.

Zie kregen beide zo'n groot gastereg en glatsereg stuk spek op 'n telder en nae zeggen, dat heurt zich niet.

"Hier jong, i'j mot der nog van gruuien", zei August en schaof de plate, gul at e was, op Roeterink zien bord. Den boer von, dat den een goeien baas etroffen hadde, dat dei e en Roeterink had aeven wat te kaewwen.

*Gruuien dei Roeterink manges, hie kreeg een mooi loodgietersbedrief.
En August Hallen, zonder spek, ja sieeh, den.....*

*Ze zegt wel es "Een zittend gat bedech zich wat", maor zitten, dat dei e niet voelle.
Hie bizzen en bendern um altied maor weer 't grei bij mekare te kriegien.*

*Den eersten wereldoorlog maken dat nog moeilekker, zaker at ,t gong um die
verrekte zeven veur de pompfilters. Daor was jo haost niet meer an te kommen.
't Geiseland gat bedach zich wat ; Eiges maken!*

*Waevers wazzen der jo zat in 't oosten van den Achterhoek en a'j dan maor draod
hadden, miek 't niet uut of dat wolle, ketoen of metaaldraad was. En dat ko'j toch ok
eiges trekken?*

*Veur zonne metaaldraadwaeveri'je, menen e, mo'j wieter kieken as den Strank of de
Aaldersbaeke, Transport is een wichtige Sache en den Olden lessel was bevaarbaar
bis an Ulft.*

In 1917 ging 't an

Op 't Hamburgerbroek bij Doerrekum.

*In't boek "Geschiedenis van Doetinchem", van Boogman e.a. steet dat de Verenigde
IJzerfabriek, de Vijf, dreks naor den oorlog een nog niet in gebruik enommen
fabriekspand koech en daor begunt met de productie van electromotoren. Later, in
1933 kump Vredestein daor in. Dat pand heurn Hallen toe, maor den zag as ene van
de grenze intussen meer meugelekheid in de Zoerik.*

*Den Krieg was veurbij ieder en ene wol weer an den arbeid. Veur een buul met
harde Hollandse guldens ko'j al vlot een kruwagen en later zelfs een stortkaore vol
Duutse marken kriegien. Verdienen in guldens en uitgeven in marken woerd dan
een fijn Geschaeft. De Suederwicker Drahtwaren Fabrik was een feit worden.*

*'t Duurn niet lange of der kwam een filiaal an de andere kante van de gaeoete. Met
een betjen grensverstand is dat ok goed te begriepen.*

*Bierman wis dat allange, toe-t baoven de baeke ging huzen, met de ene deure los
naor 't Boesvelt op an, zodat de duutse kommiezen em niet kregen. De andere deure
ston richting Oosterhof en Koeningboer in de Zoerik.*

*En smokkeln, dat dei jo iederene, ; spek en botter, koffie en kaeze, deviezen en
masjienes en wat wieter nog in een dreugen graven verstoppt kan worden. A'j niet met
deien, was i'j ow eigen te gek af.*

't Ene oge op de meid, 't andere op de gelaegenheid.

*In 1924 zat 't bedrief helemaols lin Dinxper en daor gong 't eur goed! Waort
voelderwaegens werkloosheid heersten met al ziene elend, konnen ze bij Hallen 't
wark haost niet an. De fabriek draeiden at't zo zoesden en bleef dat doen.*

*Der wier onmudeg an de weg etimmerd, in Londen hadden ze een kantoor en vanuut
Amsterdam gong 't de ganse welt aover. Adresbuke van aoveral heer wiern an
eschaft en alles*

wat maor een betjen met draod en gaas te maken had krieg een brief. Met een leiterkaore mos de post naor't postkantoor ebracht worden.

De arbeiders deien met, uut Dinxper, Breedenbroek, de Zoerik. Zie mosten 't ok wel, maor wollen 't ok.

August Hallen kennen eur praot, kon eur an en zag glieks wat veur vleis hie in't kuven hadde. Hie vroeg maor ens; "Waor bu'j van?", en vake zat wis e dat al in 't veurne, umdat vader, een bruur of zuster, een buurman of tante al daor op 't fabriek warken.

In Dinxper ko'j as arbeider 't beste bij de Saba of bij Hallen waezen. A'j as jong op vri'jersveute hen veurdraven gingen en de deerne eur olders vroegen waor a'j arbeiden, dan kreeg i'j met 't antwoord "Bij Hallen" de schadden met zekerheid dreuge. Vraogen aover wa'j zo'n betjen verdienen bleven dan achterwaege en i'j konnen een lang en soms ok wel gelukkeg laeven as getrouwden keerl in de mute zien.

Arbeiden mosten ze , maor waor mo'j dat niet. Veur ontslag most der wel heel wat gebeurd waezen en ze hielpen ow, a'j es gaat niet meer wisten waor a'j ow krabben mosten at 't ow joekken.

De baas liep dageleks rond en toe-t e niet meer goed gaon kon, knaeien e rond op 't rad. In zien praot kon e direkt waezen, van kontekroeperi'je mos e niks hebben en schandalen hoeven e niet. Wie-t an 't ende van de waeke, bij 't masjieneschoonmaken wat vet had laoten zitten, kreeg as vraoge ; "Sieh Theo, zol der een barste in zitten. I'J zollen jo zeggen dat dat hier wat aolie uut loep"!

Feitelek is zowat toch mooi, joh, zo'n familiebedrief. De arbeiders bunt al haost allmaole familie en de bazen ok. Iederene proet zo genuuglek plat met mekare en pokkeln en aoezen doe'j geerne veur 'n goed loon met ni'jjaorsuutkerings, verjeurdagsgeld en een haze of fasante wie-j met de verlotting ewonnen hebt. En zeker doe'j 't veur 't Reisjen, Met vijf, zes bussen en dan Duutslan in, en dan de Wienkelders in en alles wat van Dinxper kump zup zich zat, voelt der neer, steet weer op en zup dan weer!!! Jazeker, mooi is dat, dat kapitalisme, zeker a'j bazen hebt met een groot sociaal gevuul.

De ni'je tied kwam manges haran met democratiserings, inspraokprocedures en medezeggenschap. De "mondige mens" beston in Dinxper al lange, maor i'j heurn em benamend op verjeursvisiten, bij 't meiboom verteren en al die andere gelaegenheden, waort 't gewonen volk onder mekare was. En dan nog heurn i'j um 't andere woord " za'k maor zeggen" en "ha'k haost ezegd". Zo Lieke de mond los doen, daor bunt ze hier nog altied niet goed in, denk ik, maor zeker wetten doe'k 't ok niet en zegt now zelf es.

In Dinxper wazzen de Fienen, de Roomsens en de Rooien. Die Rooien wollen jo altied anders, vonnen de andern. Zie wazzen der haost een betjen bange veur, dat die de boel te ondege zol maken. I'J mosten ow der veur waarn.

De ni'je tied kwam met CAO's en met Ondernemingsraden. Der mos met epraot worden, al was metbeslissen weer heel wat anders. 't Praoten was dan vake zat ok meer zo'n hoenderkaekelderi'je, maor met dat verschil da'j bij de tuten in ieder geval

nog es op een ei kunnen hopen. De arbeiders smetten zich manges al es in de achterbokse en de bazen trokken wel es de melk op. 't Sociale verband veranderden, de betrokkenheid wier minder en de modernisering en verzakeleking ging maor verdan.

De ni'je tied kwam met ni'je masjienes, ni'je bedrijfsvoering, ni'je markten. De Draodwaeveri'je had zich altied goed ehollen en daor waort andere bedrieve zich op een product gingen smieten hielen Willie en Gastav 't op een breed aanbod en goeie kwaliteit. As eneg bedrief in zien soort liep 't allerbastend.

Vanuut Japan lek concurentie te dreigen en Willie kek met een schief oge noar die luu met eure schieve ogen. Maor bange maken geldt niet en Japans draod was goedkoop en 't was goed grei. Wat soe'j zowat dan zelf maken.

Jan Hallen zal zich redden motten onder weer ni'je umstende. Hie mot der veur zoergen dat de Wire Weaving Company Dinxperlo BV in dizze tied van geglobaliseerde economie de bene onder 't gat hoelt.

Wat China zal gaon beteikenen wet nog gin mense. Dat ze daor goedkoop koent produciern wet jo ieder en ene. Bi'j Hallen hebt ze 't vernul um daor op in te spoellen, ze hebt de kennis um ni'je waege te zuken en at der concurentie zol kommen, mo'j der zo rap meugelek met gaon samenwarken.

August dei't nooit alleene, veur Willy en Gustav was dat krek allens. Veur Jan gef 't der ok zat wie-t em half wilt stoane.

Zonder keerls as Jan Colenbrander en Arie Knuls, Willie Lammers, Heinz Lieber of Bernard Bulsink, zonder de Prinsens, de Jansens, die van Haezen of van Hormes, van Angenent of al die andere vrouwluu en mansluu, had jo Hallen der gaar niet meer ewest.

Ik filsetiere iederene met dit jubileum en wense al 't personeel en de directie heel voelle succes. Owlou fabriek hiel stand deur vakmanschap, sociaal verband en ondernemersschap.

Zowat mo'j haegen en plaegen en daor mo'j goed met ummegaon.

Dat 't hier in 't Doerrekumse Ruimzicht aardeg verduut, daor he'j allemaole veur earbeid. Nemt ow, Kriegt ow, 't kump ow toe.

Apen vlooit mekare, peerde schobbet mekare en mensen geeft mekare cadeautjes um an te geven, dat ze samen wieter wilt. Dat wilt zie van 't personeel ok now ok doen.

En ikke, ik dank ow veur 'n aandacht en wens ow een fijnen aovend.